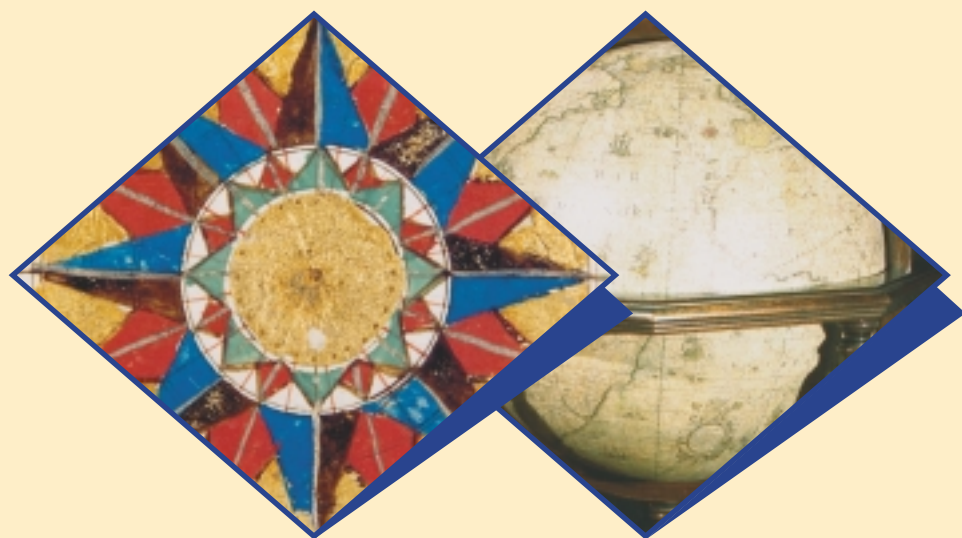

8 Notes
Konserwatorski

SOS dla zbiorów

Biblioteka Narodowa

Biblioteka Narodowa
Dział Ochrony i Konserwacji Zbiorów Bibliotecznych

SOS dla zbiorów

Biblioteka Narodowa
Warszawa 2004

Komitet Redakcyjny:
prof. dr hab. Adam Manikowski (przewodniczący)
prof. dr hab. Daria Nałęcz
prof. dr hab. Zdzisław Pietrzyk
prof. dr hab. Alicja B. Strzelczyk
prof. dr hab. Bronisław Zyska

Redakcja:
Barbara Drewniewska-Idziak (redaktor naczelny),
Irena Łoś-Stembrowicz, Władysław Sobucki, Maria Woźniak

Opracowanie merytoryczne
Joanna Tarasiewicz

Opracowanie techniczne i łamanie komputerowe
Maria Zaar

Streszczenia w języku angielskim
Katarzyna Diehl
Józef Dąbrowski
Tomasz Kozielec

Projekt okładki i kart tytułowych
Ryszard Kryska

Na okładce fragmenty: róży wiatrów z atlasu nautycznego Antoniusa
Milla i globusa Ziemi Matthäusa Greutera

CIP — Biblioteka Narodowa

SOS dla zbiorów / [red. Barbara Drewniewska-Idziak
(red. nacz.) et al.] ; Biblioteka Narodowa. Dział
Ochrony i Konserwacji Zbiorów Bibliotecznych. –
Warszawa : BN, 2004. – (Notes Konserwatorski ; 8)

Printed in Poland

ISBN 83-7009-443-0
ISSN 1509-5681

Biblioteka Narodowa • Warszawa 2004
Opracowanie i druk:
Wydawnictwo Biblioteki Narodowej
al. Niepodległości 213, 02-086 Warszawa
Wszystkie prawa zastrzeżone

Spis rzeczy

Od Redakcji 9

I. Polityka ochrony zbiorów

Władysław Sobucki, Barbara Drewniewska-Idziak
Pierwsze lata wieloletniego programu rządowego
„Kwaśny papier” 11

Jacek Grochowski

Zapis cyfrowy. Trwałość i dostępność 20

Ewa Stachowska-Musiał
Zastosowanie techniki cyfrowej w ochronie dziedzictwa
intelektualnego i kulturowego 47

II. Metody restauracji zbiorów specjalnych

Ewelina Bykuć
Konservacja atlasu nautycznego Antoniusa Milla *Geographicae
tabulae in charta pergamena*. Wenecja 1583 61

Marzenna Ciechańska, Magdalena Wiercińska
Globus Ziemi Matthäusa Greutera z 1638 r. ze zbiorów
Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu – kilka słów
o technologii i konserwacji 78

III. Stan zachowania zbiorów

Halina Rosa, Izabela Damulewicz
Konservacja zapobiegawcza zbioru inkunabułów i starych druków
Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego „Hosianum”
w Olsztynie 93

Katarzyna Garczewska-Semka
Tak zwane naturalne wady materiałów archiwalnych 105

Donata Rams, Maria Woźniak

Wymogi i zalecenia konserwatorskie dotyczące prawidłowego przechowywania i eksponowania zbiorów bibliotecznych i archiwalnych **121**

Ewa Stachowska-Musiał

Zasady ochrony zbiorów w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie **138**

Maria Woźniak, Agnieszka Tymińska

Mikrobiologiczne aspekty konserwacji starych druków **147**

IV. Stan zachowania zbiorów z XIX i XX w.

Donata Rams, Joanna Ważyńska, Maria Woźniak

Ocena stanu zachowania XIX- i XX-wiecznych zbiorów bibliotecznych i archiwalnych. Instrukcja wykonania badań metodą stanfordzką **164**

Władysław Sobucki, Zbigniew Koziński,

Barbara Drewniewska-Idziak

Stan zachowania księgozbioru z XIX i XX w. w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie **182**

Władysław Sobucki, Wojciech Łopuch

Ocena stanu zachowania księgozbioru z XIX i XX w. w Książnicy Pomorskiej im. Stanisława Staszica w Szczecinie **199**

V. Metody i technologie ratowania zbiorów z XIX i XX w.

Józef Dąbrowski

Degradacja włókien roślinnych w papierze o odczynie kwaśnym lub zasadowym **214**

Tomasz Kozielec

Badanie wpływu odkwaszania XIX- i XX-wiecznych papierów drukowych na ich podatność mikrobiologiczną **254**

Tomasz Kozielec

Masowe odkwaszanie XIX- i XX-wiecznych papierów drukowych: ratunek czy niebezpieczeństwo? **271**

Tomasz Łojewski

Masowe odkwaszanie druków metodą Neschena
– doświadczenia krakowskie **301**

Donata Rams, Danuta Jarmińska

Badanie wpływu na papier roztworu utrwalającego barwniki
w bückeberskiej metodzie masowego odkwaszania
dokumentów **305**

Władysław Sobucki, Danuta Jarmińska, Donata Rams

DAE – japońska metoda masowego odkwaszania książek
w fazie gazowej **318**

Władysław Sobucki, Donata Rams, Danuta Jarmińska

Ocena skuteczności odkwaszania papierów z XIX i XX w.
metodą bückeberską w urządzeniu C 900 **329**

Kazuma Yamamoto, Hitoshi Shibata, Namiko Akae, Hideo Arai

Zastosowanie tlenu propylenu do fumigacji dóbr kultury
w systemie ArP (tłum. Agnieszka Tymińska) **341**

VI. Konferencje, warsztaty, szkolenia

Ewa Stachowska-Musiał

Projektowanie i planowanie budynków bibliotecznych
– aspekty techniczne i funkcjonalne
(Warszawa, 16–17 czerwca 2003 r.) **356**

Agnieszka Tymińska

Komunikat z III ogólnokrajowej naukowej konferencji
„Rozkład i korozja mikrobiologiczna
materiałów technicznych” (Łódź, 8–10 września 2003 r.) **361**

Maria Woźniak, Katarzyna Garczewska-Semka

X Kongres IADA (Getynga, 22–26 września 2003 r.) **366**

Katarzyna Garczewska-Semka

Symposium „Zabezpieczanie, digitalizacja i udostępnianie
materiałów fotograficznych w kolekcjach archiwów, bibliotek
i muzeów” (Kraków, 14 października 2003 r.) **373**

Agata Bąkowska, Marianna Olesków

IX Spotkania Konserwatorskie „Konserwacje 2003” i VI Forum
Konserwatorów (Toruń, 15–17 października 2003 r.) **375**

Joanna Ważyńska

Koncepcje i praktyka ochrony zbiorów w bibliotekach
i archiwach niemieckich – sprawozdanie z sesji
w Bawarskiej Bibliotece Państwowej
(Monachium, 28–29 października 2003 r.) **379**

Marek G. Sawicki, Barbara Wagner

Analiza chemiczna w ochronie zabytków
(Warszawa, 12 grudnia 2003 r.) **389**

VII. Recenzje

Jerzy Andrzejewski

Jadwiga Siniarska-Czaplicka: *Przeminęło z wojnami* **392**

VIII. Wspomnienia

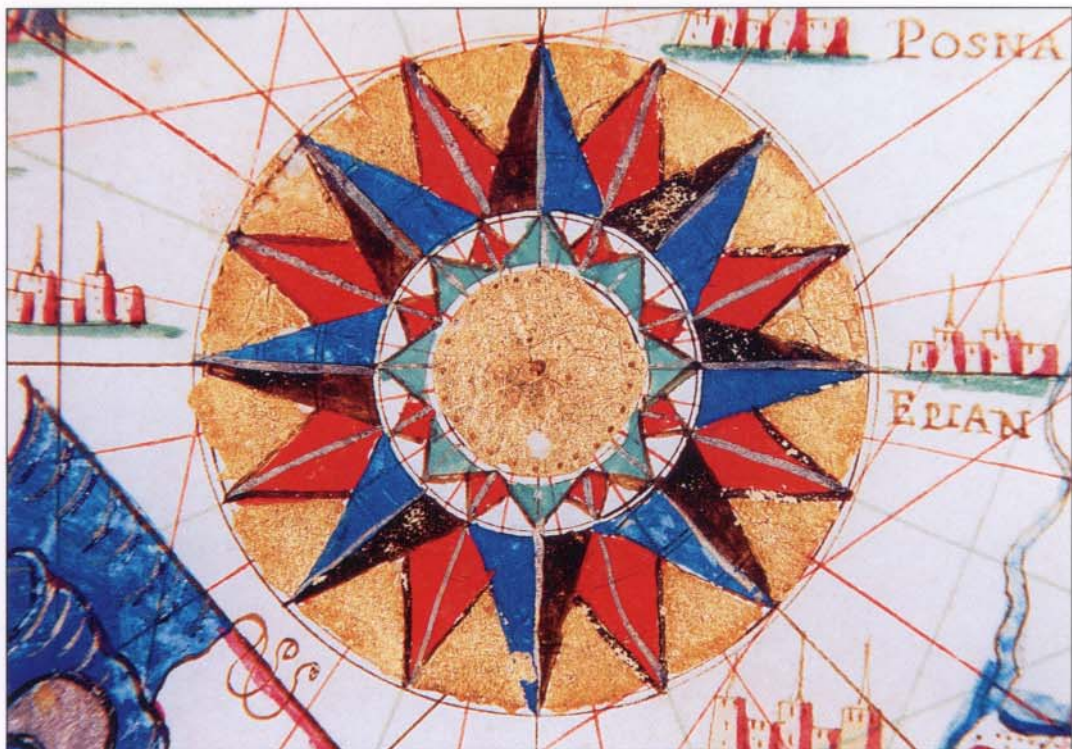
Maria Woźniak, Władysław Sobucki

Profesor Tadeusz Tuszewski (1907–2004) **396**

Michał Markiewicz, Paweł Serda

Wspomnienie o Jacku Grochowskim (1943–2004) **401**

Noty o autorach **404**

1. Róża wiatrów (mapa V)

2. Panorama Wenecji (mapa III)

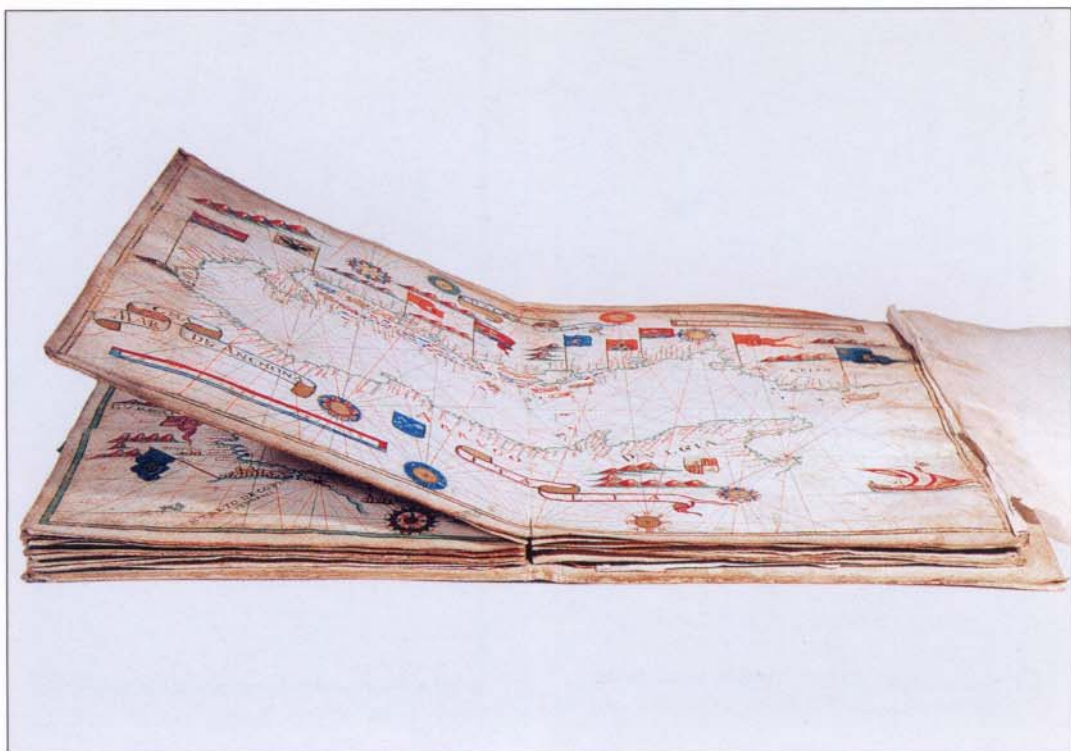

3. Widok ogólny. Stan przed konserwacją

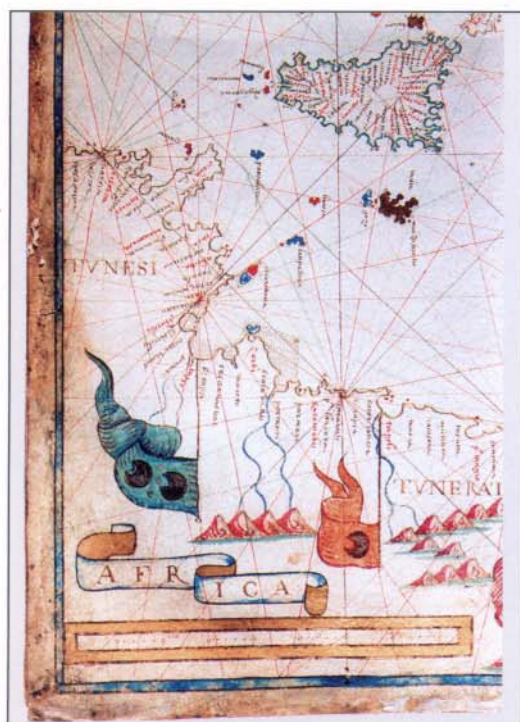
4. Widok ogólny. Stan po konserwacji

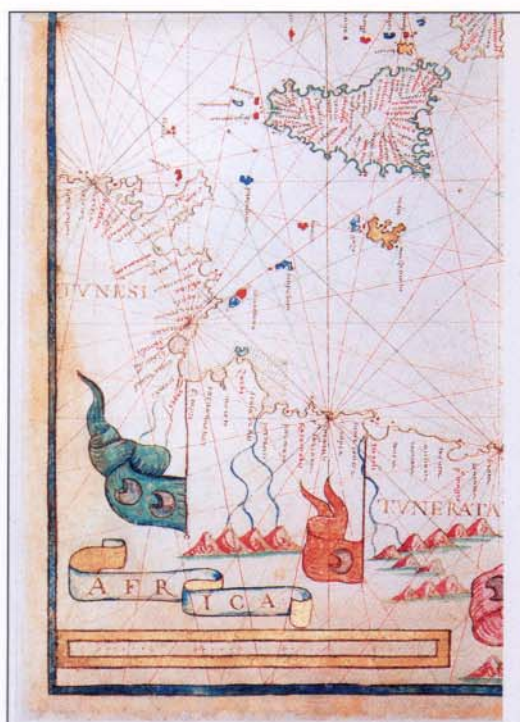
5. Mapy nie otwierają się (mapa VI). Stan przed konserwacją

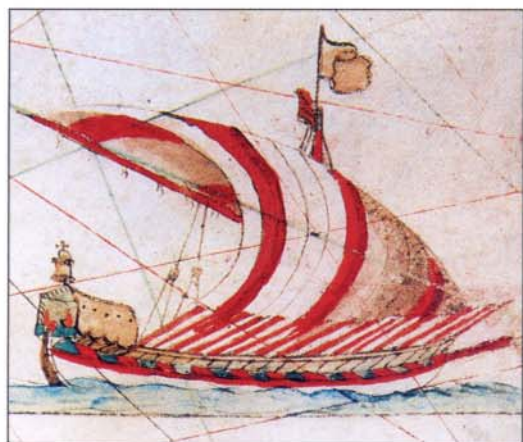
6. Mapy rozkładają się całkowicie (mapa VI). Stan po konserwacji

7. Lewy dolny narożnik (mapa III).
Stan przed konserwacją

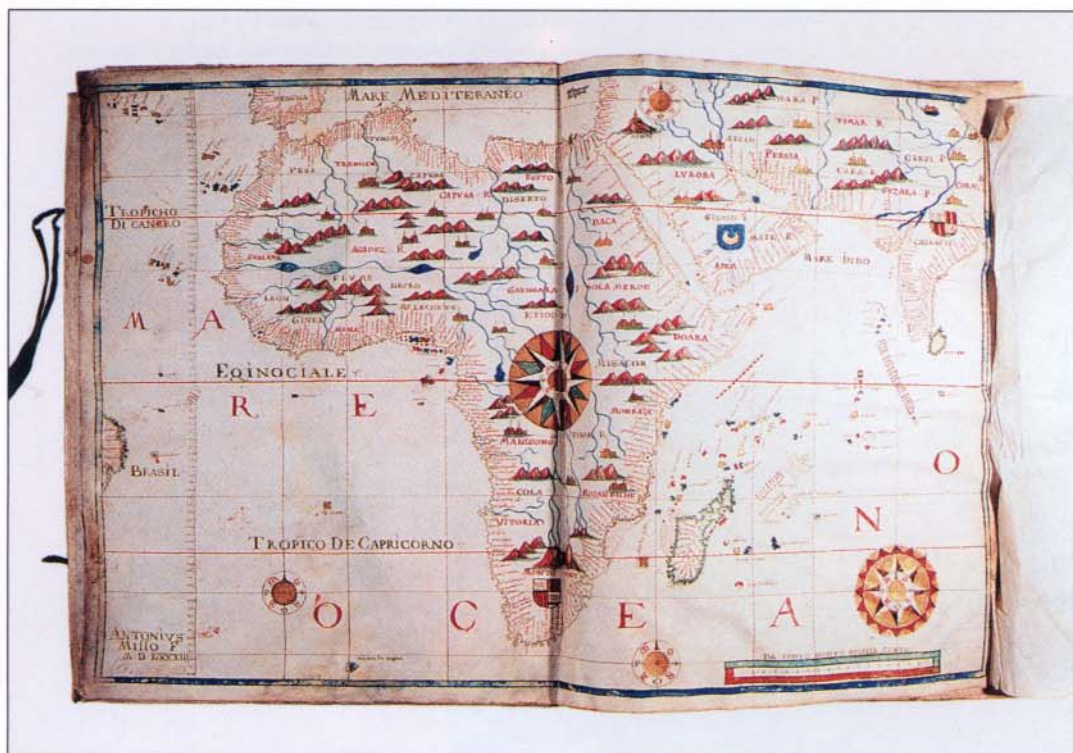
8. Lewy dolny narożnik (mapa III).
Stan po konserwacji

9. Galera (mapa VI)

10. Sygnatura autora atlasu (mapa VIII)

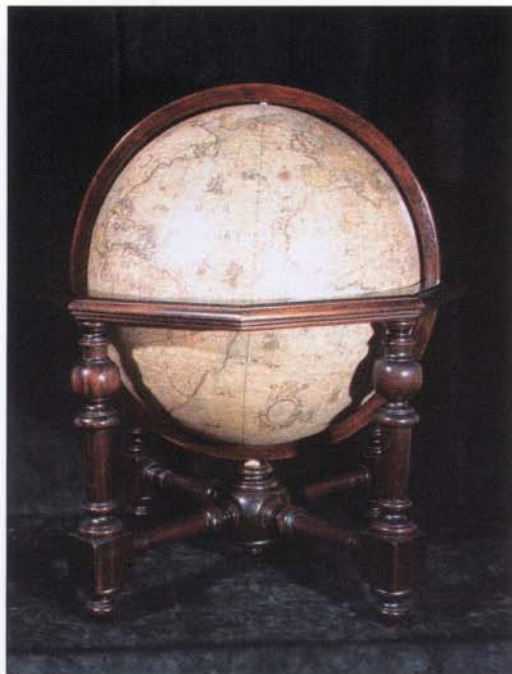

11. Mapa VIII. Stan przed konserwacją

12. Mapa VIII. Stan po konserwacji

Fotografie i rysunki do artykułu Marzenny Ciechańskiej i Magdaleny Wiercińskiej
Globus Ziemi Matthäusa Greutera z 1638 r. ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu
– kilka słów o technologii i konserwacji

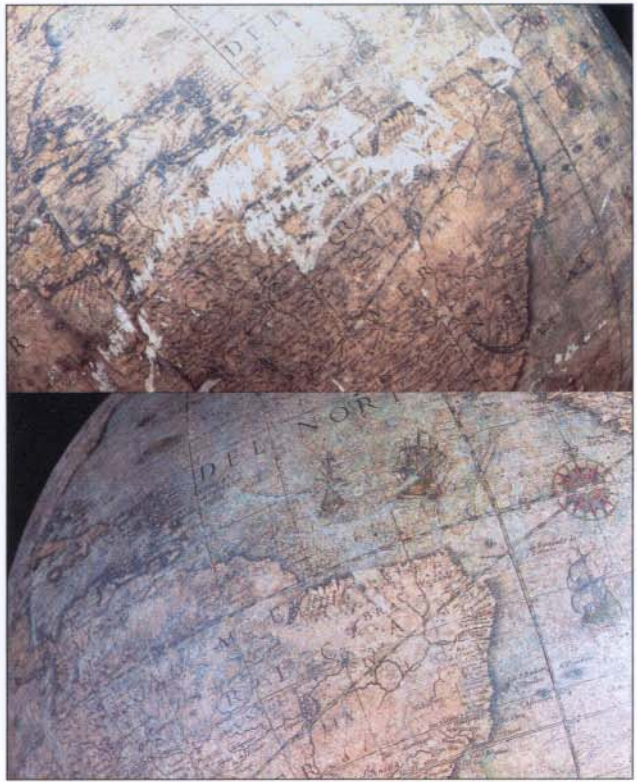

1. Obiekt po konserwacji w nowej oprawie
(fot. R. Stasiuk)

2. Zdjęcie makroskopowe werniksu przed i po usunięciu, pozwalające
zaobserwować przeniknięcie brudu przez krakelury (fot. R. Stasiuk)

3. Detal obiektu przed i po konserwacji, w którym widoczne są ubytki papieru i podłoża oraz uzupełnienia (fot. M. Wiercińska)

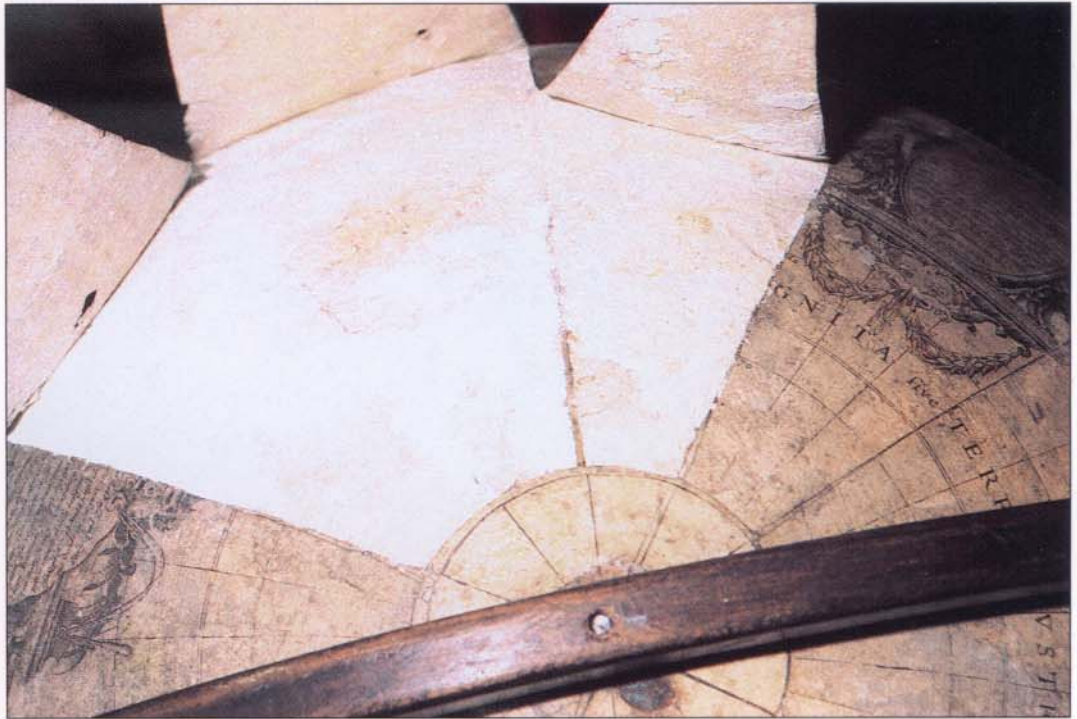
4. Obiekt w świetle UV. Stan przed konserwacją (fot. R. Stasiuk)

5. Detal obiektu z widocznym starym werniksem. Stan przed konserwacją (fot. M. Wiercińska)

6. Detal obiektu po próbach usuwania zabrudzeń. Stan w trakcie konserwacji (fot. R. Stasiuk)

7. Obiekt po podniesieniu trzech brytów w trakcie uzupełniania i podklejania gipsowego podłoża (fot. R. Stasiuk)

8. Uzupełnienia ubytków masą papierową, przed wykonaniem retuszu scalającego. Stan w trakcie konserwacji (fot. M. Wiercińska)

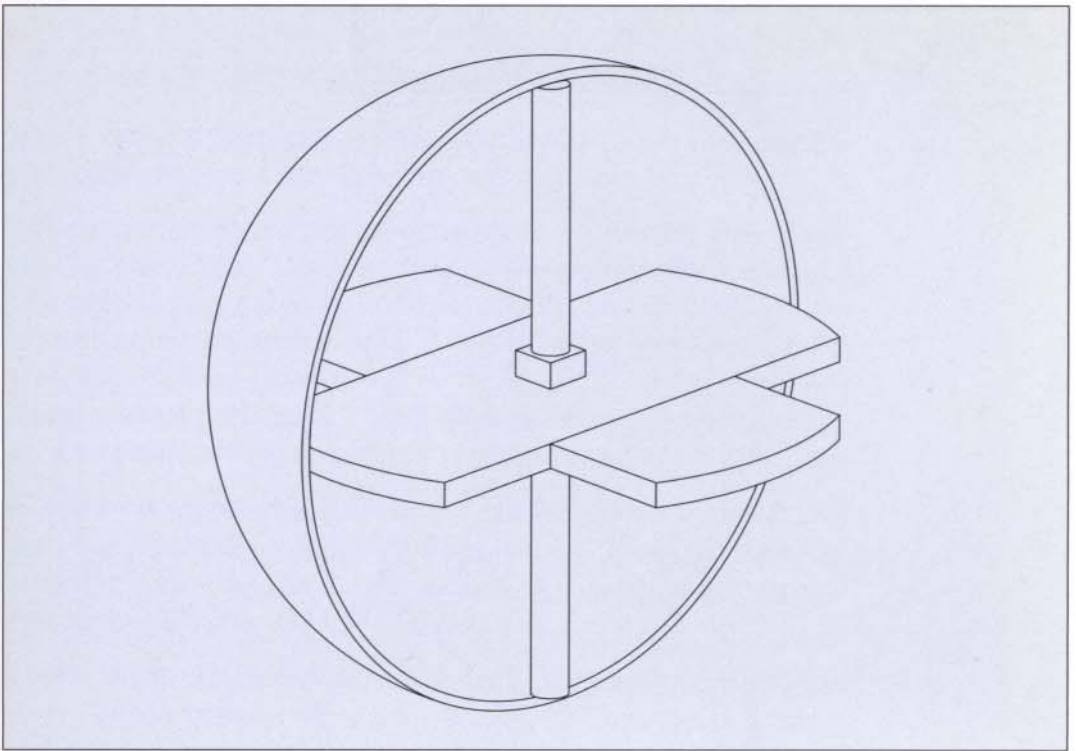

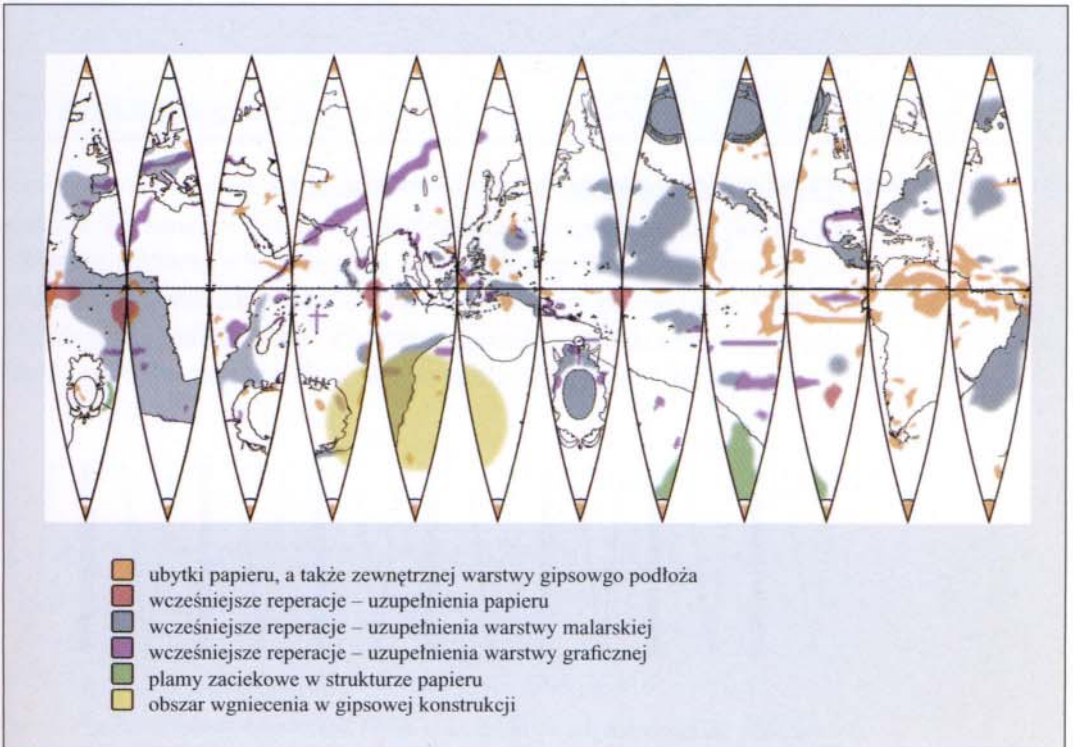
9. Widok ogólny obiektu. Stan przed i po konserwacji (fot. R. Stasiuk)

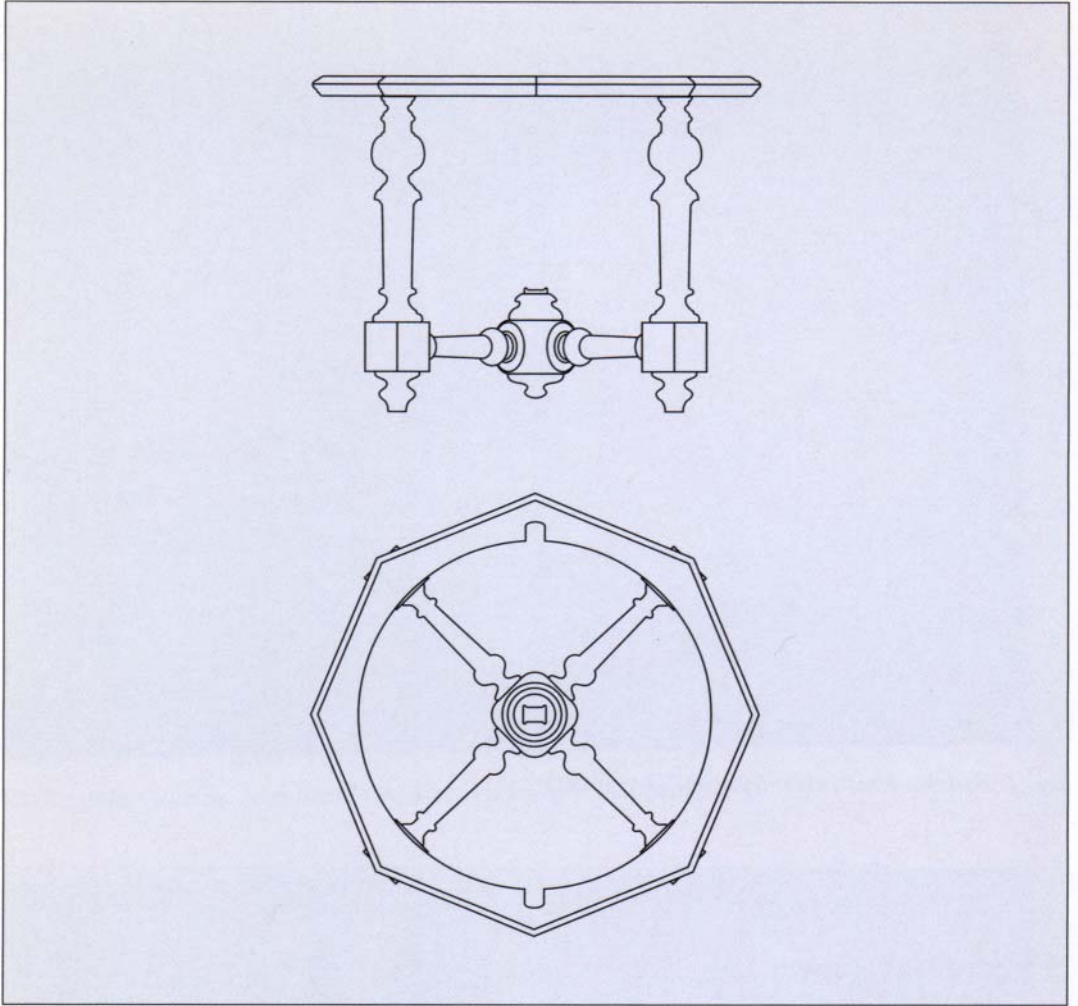
10. Detal obiektu przed i po konserwacji (fot. M. Wiercińska)

Rys. 1. Budowa konstrukcji (rys. M. Wiercińska)

Rys. 2. Siatka stanu zachowania obiektu przed konserwacją (rys. M. Wiercińska)

Rys. 3. Projekt uzupełnionej meblowej oprawy (rys. M. Wiercińska)